

Naujienu Antroji Dalis

NR. 834

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXII METAI

Dienų skeveldros

1.

Laikas eina visą laiką, ir, lyg plūgo noragas dirvoj, atverčia vis naujų kaip velėna dalykų. Kas išvalgių žurnalistų kadaise spėliota, dabar pereina į faktus, į dokumentinę medžiagą. Senoje Vilniaus byloje irgi atsitinka nuvėsusių naujienų. Tokia naujiena yra ir min. St. Lozoraičio slapto raštas prezidentui Smetonai (1935 m. balandžio 18 d.) Didelis ačiū Smetonos monografijos autoriui A. Merkeliui už šio slapto viešu padarymą.

Min. St. Lozoraitis savo memorandumu rašo:

“Laikas dirba mūsų nenaujai, ir juo toliau, juo daugiau mažėja priimtino mums modus vivendi su Lenkija šansai. Reikia bijoti, bene bus dabar tam paskutinis momentas”.

Iš laiko perspektyvos žiūrint, fragikomiškas planas ir... tragiški jo autoriai. St. Lozoraitis siūlė: 1. “pietuose nustatoma siena tokiu būdu, kad Seinai ir Punksas su tam tikru hinterlandu būtų priskirti prie Nepriklausomos Lietuvos”, 2. Rytuose demarkacijos linija perkeliama už švenčionių tokiu būdu, kad Kalkūnų - Pabradės geležinkelis būtų mūsų pusėj”. Ir t. t. ir t. t. Beje, dar pamiršau šią smulkmeną: “Lenkija pripažįsta Vilniaus krašto lietuviams kultūrinę autonomiją”.

O kas tuo pat metu galvota ir planuota Varšuvoje? 1934 m. pavasarį mirė J. Pilsudskis. Jo vienas iš numylėtinių mokinių pulkininkas J. Beck, perėmęs už sienų reikalų postą, nutarė Pilsudskio receptą įvykdyti — geruoju ar bloguoju užmegsti normalius kaimyninius ryšius. Jei reikės, tai net visą Lietuvos respubliką okupuojant. Min. St. Lozoraitis 1935 m. rugsėjo mėn. Ženevoje, A. Merkelio žiniomis, buvo susitikęs su J. Becku. Pasitarimas daugiau informacinio pobūdžio. Nieko nesutarta. Ir kur čia galėjo būti sutarta, jei Lenkija vykdė savo pasiimtą planą. Juk 1934 m. rudenio p. Vilniaus vaivadas atsiunčiamas, anot rusų, deržy morda plk. L. Bocianski su misija paruošti Vilniaus krašto lietuvių išnaikinimo planą.

Lozoraičio ir Becko pasitarimai teatidengė Lietuvos Vilniaus klausimu silpnumą, ir sustiprino Becko planą. Žinoma chronologija: 1936 m. sausio mėn. pirmoji priešlietuviškų mitingų banga Vilniuje, ir 1936 m. vasario 11 d. vaivados Bocianskio memorias Lenkijos vyriausybei kaip sunaikinti lietuvių tautinę mažumą, ir t. t.

2.

Smetonos monografija pasirodė 1964 m.

Ir gana keista “Lietuvių Enciklopedijos” 34 tome skaityti D. Krv. str. Vilniaus byla, kur be kita ko, teigiama, kad “tik privatūs asmenys stengėsi surasti bazę Lietuvos Lenkijos susitarime”. Argi A. Smetona, St. Lozoraitis, min. pirmininkas buvo privatūs asmenys?! Kodėl po 2 metų po A. Merkelio monografijos nutylima slapto min. Lozoraičio memorandumas?

Viena pretenzija į A. Merkeli, tai ta, kad ir toliau užsispyrusiai bandoma įrodinėti, kad Lietuva po ultimatumo yra tik laimėjusi. Girdi, neatsizadėjo Vilniaus. Čia pamirštama viena “smulkutė” detalė: užmegsta ryšiai, kai Vilniaus krašto lietuvių kultūrinis ir kitokis gyvenimas pagal vaivados Bocianskio planą buvo visiškuose griuvėsiuose. Min. Lozoraitis mano, kad tai, būtent — 1935 metais, bus buvęs paskutinis momentas. Mano galva, paskutinis momentas bus buvęs 6 metais suvėluotas.

Reikėjo tartis ir susitarti, kai min. pirm. A. Voldemaras į Pilsudskio klausimą “taika ar karas?” ištiesė taikos ranką. Tada būtų laimėta ir taika ir karas. Tada Vilniaus krašto lietuvių gyvenimas būtų buvęs išlikęs žydintis. Tada Lenkijos tautinių mažumų solidarumas mūsų naudai.

3.

Dar pamiršau pridurti: žydnintis gyvenimas, tai per 400 pradžios mokyklų ir skaityklų, tai Lietuvių Mokslo Draugija, tai pilnos teisės lietuviams kur norint ir ką norint studijuoti ir t. t. ir t. t.

Laikas eina visą laiką, ir atidengia daug faktų. Pasirodė J. Szembeko, Becko, Kozłowski, Katelbacho ir kt. atsiminimai. Bet mes jų nepaisome. Mes tegalim būti “teisingi ir neklystantys”...

Mes dar ir enciklopedijoje ir visur kitur nenorime atsakyti į klausimą — ar ultimatumas nebus buvęs iš anksto Smetonos vyriausybės ir Lenkijos sutartas? Lenkija gelbėjo Lietuvai išbristi iš ilgai trukusios izoliacijos. Juoba “Laisvosios Lietuvos” redaktorių žiniomis, pats Mironas prisipažino dalyvavęs ultimatumo suformavime. Turime eilę diplomatų, kurie negali nežinoti užkulisių. Ko tyliama? Vardan istorinės tiesos tyli nėra gera byla...

J. Cicėnas

SUPLOTNOSIS

— Ar jis nėra kartais boksininkas. Žiūrėk, kokią suplotą nosį turi!

— Ne, jis yra langų mazgotas viename madų salione.

VENGRŲ SUKILIMO DEŠIMTMETIS

Jei Vakarai būtų parodę ryžtumo, šiandien kitokia būtų Rytų Europos istorija

Jauna vengrė tautiškai pasipuošusi.

Vengrų tautos laisvės kova prieš komunistų diktatūrą tęsėsi nuo 1956 metų spalio pradžios iki lapkričio pradžios. Ją aprašo prieš dešimt metų tose kovose aktyviai dalyvavusi dr. J. Garamtörge. Tas aprašymas jau priklauso dešimties metų istorijai, — istorijai, parašytai krauju nepaprastai narsios tautos, kuri desperatiškai griebėsi ginklo, trokšdama atgauti už viską kita brangiausią, komunistų išplėštą brangenybę — laisvę.

Kaip anuomet buvo Vengrijoje, pirmoje eilėje Budapeste, kai pavergta ir spaudžiama tauta sukilo prieš raudonuosius parazitus, dr. J. Garamtörge aprašo iš savo patyrimų:

Visiškai kaip Lietuvoje

Komunistų diktatūra Vengrijoje išgalėjo ne kokių nors vidaus kovų ar demokratiškų rinkimų rezultate. Ji tuojau po II Pasaulinio karo buvo pergalingos Sovietų Rusijos jėga ir varu primesta. Dėlto Vengrijos gyventojų dauguma, kuri veik visiškai buvo antikomunistiška, tą primetimą suprato kaip visos tautos priešpaužą. Visa valdžia buvo sudaryta iš “maskviečių”, tai yra iš Sovietų Rusijos grįžusių komunistų. Rakoši, kurs greitu laiku prasimušė į Vengrijos diktatorių, buvo vienas “gabiausiųjų” Stalino mokinių: kur tik galėdamas savo teroro metodais jis pralenkė net patį savo “tėvą mokytoją”.

Krašto ūkis buvo visiškai pajungtas sovietų Rusijos interesams, bet kokia privati nuosavybė buvo atimta; vietoje būliniausių žmonėms reikmenų buvo gaminami šarvuočiai “imperialistams” nukariau-

ti. Žemės ūkis buvo visiškai sugriautas: 1945 metais pravesta žemės reforma, o nuo 1949 metų valstiečiai pradėti prievarta varyti į kolchozus; ūkio produkcija katastrofiškai sunyko, bet ir iš to menko belikusio derliaus didžiąją dalį reikėjo atiduoti “didžiajam broliui” — Sovietų Rusijai.

Tarp 1949 ir 1953 metų gyventojų pragyvenimo lygis nukrito daugiau kaip 20 procentais, ir tai yra skaičiai pačių komunistinių ūkio ekspertų. Tačiau ne tas suvarginimas ir atneštus skurdas buvo priežastis, kuri pagaliau visame krašte uždegė revoliuciją.

Po Stalino mirties 1953 metais gyventojų ūkinė padėtis buvo pradėjusi gerėti; po 1949 metų vengrai dar nebuvo tiek gerai gyvenę kaip 1956 m. Priespanda ir teroras, pirmoje eilėje dvasinis teroras buvo tai kas pagaliau tvėnkinius pralaužė.

Signalas pradėti sukilimą

Signalą sukilimui — žinoma, nenorėdamas — davė pats Nikita Chruščiovas dvidešimtajame sovietų kompartijos kongrese. Staiga visa Vengrija pradėjo laisvai kalbėti: rašytojai, mokslininkai ir studentai, paprastai šio režimo labiau privilegijuojamas sluoksnis, susibūrė į pagarsėjusį “Petöfi-Ratelj”; po metų — metų tylėjimo ir kentėjimo pradėjo vienas su kitu atvirai kalbėtis.

Vengrų visuomenė pastatė ausis, susidomėjo: iš kalėjimų paleisti kaliniai papasakojo apie ten pergyventas žiaurenybes; krašto ekonomijos žinovai apie kriminališkai nusikalstamą ūkio politiką ir (Nukelta į 2 psl.)

VENGRŲ SUKILIMO...

(Atkelta iš 1 psl.)

gyventojų nuskurdinimą; žurnalistai ir rašytojai — apie cenzūrą, kaip partija slopino kiekvieną laisvą žodį, kaip dvasinis prievartavimas tiek toli pažengė, kad cenzūra pradėjo kėsintis lyg dar nepasakytas mintis galvoje cenzuruoti... Pasigirdo balsai, kurie klausė, kur viso to kaltininkai? Argi tik Stalino ir Rakoši kultas čia kaltas? Ar kaltė neglūdi pačiame režime, nepriklausomai nuo pavienių asmenų?

*Rakoši pakeitė negeresnis
Ernő "Gerő"*

Rakoši pajuto pavojų: "Petőfi-Ratelis" 1956 metais buvo uždraustas ir Rakoši planavo suimti 400 asmenų. Bet jau buvo per vėlu: Maskva, tebebūdama paveikta XX partijos kongreso, pasakė: Niet. Po to, aišku, Rakoši turėjo pats pasitraukti. Bet į jo vietą atsistojė ne populiarusis nacionalkomunistas Imre Nagys, o Ernő "Gerő", vadinamas "teroro režimo antrasis numeris". Jo paskyrimas buvo aliejus į liepsną.

Rugimas vyko toliau. Gerő buvo priverstas Rakoši melagingai apkaltinti, nuteistą ir nugalabytą buvusį vidaus reikalų ministrą Laszlo Rajk viešai ir su pagarba iš naujo palaikyti. Buvo manoma, kad laidotuvėms susirinks, gal būt, keli šimtai žmonių, bet pasirodė, jog nežiūrint smarkaus liefaus Budapesto studentai ir visų įmonių darbininkai susirinko dešimtimis tūkstančių. Tai buvo tyli, rimta ir pagarbū demonstracija už visas šio siaubingo režimo aukas. Naujosios valdžios užtikrinimai, kad tokių justicijos žudynių daugiau nepasikartos, buvo žmonių sufikti su pajuoka. Bet kas svarbiausia buvo, tai kad žmonės pamatė, jog vėl gali susirinkti ir viešai demonstruoti. Tatai atsitiko prieš 10 metų, 1956 m. spalio 6 dieną...

Po to prasidėjo visame krašte studentų susirinkimai. Szegeдино — pietinės Vengrijos miesto — studentai nutarė išstoti iš komunistinio jaunimo organizacijos ir įsteigti nuosavą studentų organizaciją, kuri galėtų geriau atstovauti studentų reikalus. Sostinės Budapesto studentai nutarė Szegeдино studentams prisijungti, ir jie suformulavo savo reikalavimų šešiolika punktų. Tie reikalavimai jau pasidarė nebe vienu studentų, bet visos tautos reikalavimai; jų turinys suglaustai buvo: žodžio, sąžinės, spaudos ir susirinkimų laisvė, tautinė nepriklausomybė. Čio klausimai pasiliko antroje eilėje; čia buvo apsiribota vien reikalavimais pagerinti darbininkų būklę ir panaikinti išnaudojamą normų sistemą, bet apie ūkio atkaptalistinimą nebuvo kalbos.

2 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, OCTOBER 29, 1966

Tipingas vengrų jaunuolis, vienas tokių, kurie prieš 10 metų parodė, kiek kaštuoja laisvė.

Nikita Chruščiovas, savo karjeros pabaigoje parodęs Vengrijoje, kaip karjeros pradžioje parodė UKrainoje, kaip kraujuje skandinama didžiausia žmonių brangenybė — laisvė...

Spalio 23 dienos demonstracija

Studentams vos spėjus savo reikalavimus suformuluoti, gauta Budapeste žinios apie spalio įvykius Lenkijoje, kur Poznanėje buvo darbininkai šaudomi... Nutarta spalio 23 dieną suorganizuoti lenkams užuojautos demonstraciją. Vidaus reikalų ministeris, kurs tą spalio 23 dienos rytą demonstraciją uždraudė, buvo priverstas pietų metu savo uždraudimą atšaukti. Demonstracija prasidėjo 2 val. 30 min. popiet. Staiga visame mieste visos dirbtuvės sustabdė darbus, darbininkai ir tarnautojai prisijungė prie demonstruojančių studentų. Minia išaugo iki kelių šimtų tūkstančių. Bet šį kartą demonstracija taip ramiai nebesibaigė. Apie 4 valandą pasigirdo šauksmai: "Rus-kiai, lauk!" "Šalin Gerő!" Tegyvuoja Imre Nagys!" Valdžios pareigūnai dėsė. Minia kaskart darėsi labiau įtūžusi. Pradėjo plėsyti nuo pastatų raudonas žvaigždes, iš vėliavų išpiaustyti neapkenčiamas sovietines emblemas, o prieš vakarą minia su didžiausiu džiūgavimu nuvertė Stalino paminklą. Monumentalinė Stalino statulą, kaip šlykštus tironijos simbolis buvo nuplėšta nuo piedestalo ir sutrupinta. Stalino galva nuriedėjo į gatvę.

Ginkluota revoliucija

Gerő tą vakarą savo provokacine kalba per radiją stačiai uždegė minias, studentus ir darbininkus išvadindamas "kontrevoliucionieriais" ir "fašistais". Radijo vadovybė neleido studentams paskelbti jų reikalavimų ir kai aplinkui radijo stotį susirinkusi minia pradėjo nekantrauti, ten sargyboje pastatyti "AVO" (žvalgybos) charakteriai pradėjo stačiai į minią šaudyti. Nėgana to, buvo pasiūsti armijos daliniai miniai išblaškyti, bet tie daliniai perėjo į žmonių minią ir dabar jau prasidėjo — ginkluota revoliucija. Kai kitą rytą, spalio 24 dieną, Gerő kreipėsi į sovietus pagalbos ir į kovą buvo mesti Vengrijoje stovintieji Raudonosios armijos daliniai, revoliucija virto nacionaline laisvės kova:

už tautos laisvę ir žmogaus laisvę, už vertybes, kurias tikrai įvertiname tik, kai jų netenkame.

Tolimesnė įvykių eiga daugeliui skaitytojų tebeatmenama iš tų laikų aprašymų: pradžioje laimėjo revoliucija, labai daug sovietų tankų sunaikinta, kai kurių tankų įgulos perėjo į sukilėlių pusę, kiti tankai pasitraukė iš miesto. Buvo išlaisvintas kardinolas Mindzenty; Imre Nagys sudarė koalicinę vyriausybę, demokratinės partijos ir organizacijos buvo atgaivintos; nel Janos Kadaras, naujasis vengrų kompartijos vadas, viešai pareiškė, kad jo partija pati viena negalinti imtis atsakomybės už krašto likimą, dėlto pritaria demokratinė daugumos partijų sistemai. Imre Nagys paskelbia, kad Vengrija atsimsima nuo Varšuvos pakto ir lapkričio 2 dieną proklamuoja Vengrijos neutralitetą šveicarijos pavyzdžiu ir paprašo Jungtinių Tautų garantijos.

Iš Vakarų pagalbos nesulaukė

Ką darė laisvieji Vakarai? Jie smarkiai piktinosi, siuntė padėsinančias telegramas, ir radio komentaruose smerkė vengrų tautos prispaudėjus. Kai kurie kraštai atsiuntė medikamentų, maisto produktų ir drabužių. O didžiosios valstybės? Jos buvo surištos prasidėjusio karo Sinajuje ir prie Suez. Anglija ir Prancūzija paremdamos Izraelį prieš Nassserį užatakavo Egiptą. Amerika bevelijo pasilikti neutrali. Vakarai nesiryžo iš pavergtos tautos sukilimo padaryti politinės naudos. Jungtinės Tautos negalėjo ryžtis garantuoti Vengrijos neutralumo; jos net savo stebėtojo neatsiuntė...

Zvėriškos laisvės nutroškinimas

Tai matydami sovietai grie-

lėsi Vengrijoje negailėstingos akcijos. Lapkričio 4 d. rytą anksti jie atakuoja Budapestą, pirma suareštavę vengrų deryboms pas juos nuvykusią delegaciją su laisvės kovų didvyriu pulk. Pal Meleteriu priešakyje ir tuo būdu niekingiausiai sulaužydami savo žodį. Meleterį tuojau nuteisė ir nusmerkė. Vengrų tautos sukilimą kariškais žygiais žiauriausiai nutroškinę sovietai pastatė savo marionetinį Janosą Kadarą, kurs sudarė jokio legalaus pagrindo neturincią valdžią. 20,000 vengrų išsigelbėjo pabėgdami į Vakarų; net komunistas Jugoslavijos Tito jiems suteikė politinę prieglaudą.

Sunkiausiai sekėsi pasivadinusiam "revoliucinės darbininkų ir valstiečių vyriausybės" bosui Kadarui su darbininkais: sovietų kariuomenei įmaršaujant viešpatavo visuotinis streikas, kurį Kadaras tik gruodžio mėnesį įstengė galutinai palaužti. Vos lik savo pozicijas sustiprinęs, Kadaras, nepaisant savo anksčiau duotų amnestijos pažadų, pradėjo represijas: kovose dalyvavę jaunuoliai buvo šaudomi, rašytojai vėl įkaltinti; 1958 m. liepos mėnesį Imre Negy ir daug kitų politikų nusmerkti, mirti. Vengrijoje vėl užviešpatavo kapų tyla...

Kiek kaštuoja laisvė?...

Dr. Frederick Nagy straipsnyje "Vengrų sukilimas" Chicago Sun - Times spalio 20 d. nr. rašo: Spalio 2 diena atžymi vengrų sukilimo dešimties metų sukaktį. Prieš dešimtį metų šiojį mėnesį Vengrijos studentai, darbininkai, kareiviai, suaugusieji ir net vaikai sukilo beveik sau pavyzdžio neturinciu heroizmu desperatiškai stengdamiesi nusikratyti tiranijos jungo, tačiau — ne-

(Tęsinys 4-me pusl.)

ŠVESKIM ŠIAS KALEDAS ARGENTINOJE

Gruodžio 21 dieną iš Miami į Buenos Aires sprausminiu lėktuvu išskrenda didelė lietuvių ekskursija. Kelionė į Argentina ir atgal į Miami kainuos \$395.00. Tiktetas galios 90 dienų. Jeigu kas norės Brazilijoje aplankyti Rio de Janeiro, tai turės pridėti dar \$70.00. Sausio 25 dieną kita lietuvių ekskursija iš Miami išskrenda į Buenos Aires jaunimo kongresą. Kelionė Miami — Buenos Aires ir atgal kainuos tik \$395.00. Keleiviai galės su grupe grįžti į JAV arba pasilikti pas savo pažįstamus bei gimines. Tiktetas galioja 90 dienų. Visi, kurie planuoja pasinaudoti šiomis nupigintomis kelionėmis, prašomi tuojau užsiregistruoti žemiau nurodytoje įstaigoje.

Walter Rask - Rasčiauskas

BEALE - RASK TRAVEL SERVICE

Room 2008 — 67 E. Madison St.

Chicago, Ill. 60603

JONAS MAZIUKAS

LENKAI AMŽINI LIETUVIŲ PRIEŠAI

(Tęsinys)

Zaslių lenkomanai dažnai skųsdavo kun. Kybelį caro žandarmerijos viršininkams priešvalstybine veikla. Kai jie žandarmerijoje nieko neįaimėjo, kiekviena mažiausia proga pradėjo su skundais vykti į Vilnių pas prelatus. Juozas Civanovičius iš Zaslių, kuris nemokėjo poterių nei lenkiškai nei lietuviškai, apskundė kun. Kybelį prelatui kun. Aleksandrui Hrynaweskiui už tai, kad menamai jam neleidžia susituokti dėl nemokėjimo lietuviškai poterių. Prel. Hrynaweckis, užrašęs ant vizitinės kortelės, prisiuntė kun. Kybeliui tokį aštrų lenkomainišką įspėjimą, aišku, lenkiškai: "Skubi! Jei nėra kanoniškų kliūčių ir jei abi šalys yra katalikai, prašau tuojau išduoti jungtuvėms liudijimą Juozui Civanovičiui iš Zaslių, kuris tuokiasi su Anele Lidskonovaite iš Kazokiškių. Lietuvių kalbos nemokėjimas nėra kanoninė kliūtis. Nežinantieji lietuvių kalbos ir jos literatūros, gali būti išganyti ir jiems teiktina legali santuoka. Prašau lietuviškumą paslėpti kišneje, daugiau nejuokauti, nes juokavimas prie gero neprives. Vyskupas ir konsistorija prieš kunigą dėl lietuviškumo manijos gauna skundų, todėl mes kunigą galim atleisti net į Ameriką. Laukiame Civanovičiaus bylos pabaigos".

Gavęs tokį įspėjimą, kun. Kybelis, taip pat lenkiškai, atsakė tokiu laišku:

"Illustrissime Domine! Nesu vaikas, sąžinės ir proto taip pat nepraradau, kad dėl kažkokių savo nepagrįstų kaprizų trukdyčiau tokį rimtą reikalą, kaip jungtuvės. Zaslių parapijoje (kurioje esu arti 4 metų) kasmel jungtūvių būna keliasdešimt, tačiau iki šio laiko dar nebuvo atsitikimo, kad pasibaigus užsakymams, ką nors būtų atsakęs sutuokti ar išduoti jungtuvėms liudijimą be skirtumo kaip ponai jaunavedžiai kalba: vokiškai, prancūziškai, lenkiškai ar net lietuviškai. Ir šiuo su Civanovičiumi atveju, jei nedaviau jam jungtuvėms liudijimo, turėjo būti priežastis. Mano galvoje, turiu teisę iš Didžiai Gerbiamo Kunigo Prelato, kaip iš Bažnyčios Dignitoriaus, reikalauti faktišką priežastį išaiškinti, dėl kurios neišduodu Civanovičiui liudijimo. Užuoat išaiškinus priežastį ir pagrindus, kodėl aš atsisakiau išduoti Civanovičiui liudijimą. Didžiai Gerbiamas Kunigas Prelatas pajaukia save insinuacijomis mano adresu dėl "lietuviškumo manijos" ir, duodamas man įsakymą, kurio pagal kanonų nuostatus, neturiu teisės įvykdyti. Civanovičiui neišdaviau liudijimo jungtuvėms dėl to, kad Zaslių bažnyčioje nebuvo jo užsakų. Užsakų nepaskelbėme dėl to, kad Civanovičius pas mus jų neužsakė, kas ma-

tosios iš užsakų knygos. Pagaliau ši reikalą asmeniškai perduodu Jo Ekscelencijai Kunigui Vyskupui. Kad nežinojimas kokios nors literatūros ar kalbos, lietuvių ar lenkų, nėra kanoninė priežastis legaliai jungtuvės atlikti, ir kad tas yra nereikalinga išganymui, lygiai gerai žinau, kaip ir Didžiai Gerbiamas Kunigas Prelatas. Nereikalinga buvo mane apie tai informuoti. Aš dar seminarijos mokykliniame suole girdėjau ir neužmiršau, kad išganymui, mažiausiai pagrindinių šventojo tikėjimo teisyne žinojimas yra tikrai reikalingas ir parapijoje kunigas turi pareigą šių tiesų reikalauti iš tikinčiųjų. Ar Civanovičius moka lietuviškai ar ne, — tikrai nežinau, nes man net į galvą neatėjo mintis jį to paklausti. Taip pat dviejų-trijų metų bėgyje patirta, kad užtenka pabarti ar išpėti kokį nors išdykėlį, kreivapriekškininką, girtuoklį ar bendrai kokį nors piktadarį ir reikalauti jo pasitaikymo, o jis, naudodamasis lengvu susisiekiu, tuojau vyksta į Vilnių su skundu ant kunigų, kad jie "litvomanai", — reikalauja būtinai išpažinti atlikti lietuviškai, poterius kalbėti būtinai tik lietuviškai ir kitas nesąmones išdarinėja. Kaip parodo paskutinis brutalus ir prievartaujantis Didžiai Gerbiamo Kunigo Prelato laiškas Civanovičiaus byloje, pas kai kuriuos, Didžiai Gerbiamus Kunigus Prelatus, jie randa dėmesį ir bylą laimi. Patyrimas pamokė, kad dabar "litvomanijos" arkluku labai apsimoka naudotis ir juo galima toli nuvažiuoti, šmeižiant ir išgalvojant ant sau nepatinkamo kunigo bet kokių nesąmonių; kaip patirtis rodo, tam įrodymai nereikalingi. Užtenka pasakyti, kad kunigas "litvomanas" ir jau... Išdarinėjamos tokios nesąmonės, kad net ten, kur vieno asmens žodžiuose tiesos negali būti, ir tai jie imami už tikrą pinigą. Apšmeižtas tokiu šmeižtu kunigas, lieka neapginamas, nes sykį kelių niekintojų apšauktas "litvomanu", paprastai neturi ir neužsitarnauja mažiausio pasitikėjimo. Kas ten "litvomanu" klausys! Tas pats Civanovičius, su kažkoku kitu jagamasčiu, šiandieną, su Didžiai Gerbiamo Kunigo Prelato laišku rankoje, ir pasiremdamas tuo laišku, tiek man prikaltė jo niekų ir nesąmonių, kad aš, kaip kunigas, pirmą kartą tą girdžiu. Nesu idiotas, kad neprasčiau, jog bet kokia manija, arba priešingos šalies katekizmas yra dalykas nesveikas, liguistas, netinkamas katalikui kunigui. Kas dėl grąsinimo, kad Didžiai Gerbiamas Kunigas Prelatas už "litvomaniją" mane sugręs į kažkokį narvą ir net išsiųs į Ameriką — tai Dievo valia! Girdėjau priežodį, kad Ponas Dievas didesnis negu Ponas Rimša. Kur

Gražios išvaizdos ir figūros 19 metų Donna Rossi, gimusi, augusi ir gyvenusi St. Louis, Miss., mieste, gavo naujokų ėmimo komisijos šaukimą tikrinti sveikata ir pasiruošti karui tarnyboje. Gražuolė yra šitiktinusi, kad kas nors kur nors padarė klaidą. Ji visai nesirengia vykti į naujokų ėmimo komisijos posėdį.

supūsiu, man didelės reikšmės neturi, bet ir Illustrissime Domine gal turėtum atsiminti, jog nesi neklaidingas, taip pat ir nemirtingas.

Skundai, kuriuos gauna J. E. Kunigas Vyskupas ir konsistorija dėl mano tariamos litvomanijos, apie kuriuos Didžiai Gerbiamas Kunigas Prelatas savo laiške minite, tiek pagrįsti faktais, kaip ir proteguojamo Civanovičiaus byloje dėl liudijimo. Savo sąžine kaip kunigas tą sakau ir šaukiu liudininkais visą parapiją, kurioje klebonu esu jau ketvirtį metų, išskiriant gal kokius 5, daugiausia 10, negarbiųjų mano niekintojų.

Didžiai Gerbiamo Kunigo Prelato ranka parašytą man Civanovičiaus byloje laišką saugosiu sau kaip brangų atminimą, kad galėčiau ir kitiems parodyti, kaip dar vieną įrodymą Jo didžiojo takto, geros valios, gilaus atidumo ir... nešališkumo. Su aukšta pagarba, nužemintas tarnas kun. K. Kybelis".

Gavęs šį laišką, prel. Hrynaweckis užsigavo, įpyko ir ėmė reikalauti, kad vysk. Zwierowicz'ius kun. Kybelį nubaustų arba priverstų jį atsiprašyti. Vysk. Zwierowicz'ius pakvietė kun. Kybelį pas save ir ilgai mandagiai įkalbinėjo, kad prel. Hrynaweckį atsiprašytų.

Kai kun. Kybelis griežtai atsisakė tą padaryti, vyskupas pripažino pagrindą jo pasielgimui ir ėmė aiškinti savo keblią padėtį tarp jo ir prelato. Pagaliau paprašė kun. Kybelį tik užėiti pas prelatą. Kun. Kybelis sutiko užėiti, bet ne atsiprašyti. Atvykęs pas prelatą pasakė, kad jis užėjo nežinia dėl ko vyskupo siunčiamas. Prelatas su džiaugsmu jį sutiko ir aiškinosi, kad jis buvo suklaidintas.

Pravartu pastebėti, kad tuo metu Zaslių parapijoje buvo virš 10,000 parapijiečių ir tik apie 1,000 sulenkintų, tačiau Vilniaus vyskupas klebonais ir vikarais skirdavo lenkus, lietuviškai nemokančius. Kai 1882 m. tik ką išventintą kun. Aleksandrą Burbą paskyrė į Zaslių vikaru, klebonu buvo lenkas kun. Szmigiros. Kun. Burba pradėjo lietuvius mokyti poterius lietuviškai. Taip pat lietuviškai sakė pamokslus. Tas nepatiko klebonui ir dvarininkams. Jų pastangomis kun. Burba tuojau buvo iškeltas į kitą parapiją.

O ką lenkai išdarinėjo, lietuviams 1918 m. vasario 16 d. paskelbus Lietuvos nepriklausomybę? Jie dedasi dideliais krikščionimis ir iki I Pas. karo vadinosi katalikais. Kaip žinia, katalikams griežtai draudžiama pakelti prieš kunigų ranką, t. y. vartoti smurtą. O ką lenkai darė ir daro?

1) 1919. V. 21 už lietuvišką veiklą lenkai nužudė Utenos kleboną kun. Praną Turauską;

2) 1920 m. Marcinkonyse lenkų kareiviai, gerokai pakankinę kluone, pakorė kun. Praną Raišutį;

3) 1921. III. 17 ties Janiūnų kaimu, pirma gerokai pakankinę, lenkai nužudė kun. Kazį Lajauską;

4) 1923. XII. 16 lenkų žvalgybos prisiūstas agentas, apgaule prisišaukęs prie durų, peršovė Merkinės vid. mokyklos direktorių kun. dr. Juozą Bakšį;

5) 1943 m. vasarą lenkų "armia krajowa" netoli Paberžės nužudė kun. Ambraziejų Jakavonį ir pakelės griovyje apkasė.

Be to, 1921. III. 13 ties širvintais Avizonių kaime lenkų kareiviai apiplėšė kun. J. Mincevičių, nusivarė į mišką ir stūla smaugė. Vietiniai lietuviai šoko jį gelbėti ir už 5,000 markių išpirko.

Lenkui kunigas jokios reikšmės neturi, jeigu jis ne lenkas arba netarnauja jų norams. Žvilgtėjęs į istoriją, tuoj pastebima, kad ilgai netrukus po krikščionybės priėmimo, ryškėja, kokie jie katalikai.

(Nukelta į 5 psl.)

NEWLY REMODELED — CLARK'S HOT DOG & HAMBURGER HOUSE — FUTURING
Lazar's Kosher Hot Dog & French Fries
• HAMBURGERS • BEEF SANDVICHES
• CHEESEBURGERS • STEAKS
• MALTS • CUSTARD • ICE CREAM CONES
WE SPECIALIZE IN CARRY-OUTS
4106 WEST 63RD STREET

ALFONSAS NAKAS

Kūrėjas, radęs įkvėpimą liaudies dailėje

Pasikalbėjimas su dail. A. Tamošaičiu

Pirmą kartą susitikau Antaną Tamošaitį bene 1962 m. rudenį Windsore, Cleary auditorijoje. Tuomet jau jis buvo pradėjęs kultivuoti, jo paties žodžiais tariant, „naująjį braižą“, arba naują kūrybinį stilių. Š. m. spalio 8-16 dienomis Detroito Lietuvių namuose A. Tamošaitis mums parodė išties savo naujojo stiliaus paveikslų galeriją. Jo kūrybinių paroda turėjo nepaprastą pasisekimą ir labai daug darbų pasitiko Detroito visiems laikams. Bet apie tai šiame dienraštyje jau rašiau prieš keletą dienų ir čia nebekartosiu. Parodos metu gerbiamam Dailininkui daviau keletą klausimų. Su A. Tamošaičio atsakymais grąžinu juos skaitytojui.

— Per eilę metų keliolika mūsų dailininkų Detroito lietuviams parodė savo kūrybą individualiose bei grupinėse parodose. Jūsų labai originalūs kūriniai išsiskiria iš visų kitų neįprastom temom, savitu charakteriu, stipriai tamsokomis, prigesintomis spalvomis. Ką daugiau Jūs pats galėtumėte pasakyti apie savo darbus?

— Mano įsitikinimu, kiekvieno dailininko darbai tik tada yra kūriniai, kai paprastai ir nuoširdžiai juose išreiškiama savasis dailės pasaulis. Aš vertinu tik tuos menininkus, kurie kuria visai naują dailę. Kitų autorių sekimas, pamėgdžiojimas ir aklas gamtos kopijavimas be savojo stipraus asmeninio kūrybos braižo, yra menkaverčiai dailės darbai. Tikro kūrėjo uždavinys — duoti ką nors naują dailės kultūrai.

— Kodėl Jūs savo kūryboje taip stipriai išryškinate liuanistinį bruožą?

— Aš visada vertinu tuos kūrėjus, kurie ne tik neatsizada, bet dar pabrėžia savo darbuose tautinį pradą, tuo įnešdami didelę duoklę ir į tarpautinį meną. Be to, sakysim, lietuvis dailininkas, kurio moderniuose darbuose plesdena senoji liaudies kūryba, atiduoda duoklę ir savai tautai.

— Kada ir kaip susiformavo liaudies motyvais paremtas Jūsų stilius?

— Esu gimęs kaime. Užaugau tarp sodžiaus menininkų. Pė bendrojo lavinimosi, šešėta metų studijavau vien dailės mokslus. Bent dešimt metų piešiau, rinkau į muziejus senovės lietuvių tautodailę. Liaudies kūrybą mėgstau daugiau, negu kitas meno sritis vien dėl jos didelio originalumo, gražumo. Mano įsitikinimu, lietuvių sodžiaus menininkai nors ir buvo bemoksliai, bet labai gabūs tautodailininkai. Man

teikia didelę garbę, kad galiu sėti dailės grūdą tautinės lietuvių dailės dirvoje.

— Iš pirmo žvilgsnio Jūsų lauzytų linijų kūriniai atrodo moderniai mįslingi ir abstraktūs. Tik gerai išžiūrėjus juose išryškėja judesio, gyvybės pilnos figūros ir kiti originaliai stilizuoti vaizdai, objektai, simboliai, fantastinis pasaulis. Kaip Jūs pats savo kūrybinių žanrų pavadinumėte?

— Mano dailės darbai nepriskiriami jokiai nusistovėjusiai dailės srovei. Aš vertinu dailininkus, kurie, kaip minėjau anksčiau, žengia visai individualiais keliais. Įsijungimas į betkokią srovę, mano nuomone, mažina — siaurina kūrybinius savitumus. Mūsų sodžiaus dailė ir folkloras yra tiek turtingi, kad joje galima rasti temų, motyvų, spalvų derinimo principų ir bendrai kūrybinio akstino, kuriais galima grįsti savo asmeninę dailę. Bendrai mano darbų pobūdis yra lyriniai expresionistinis.

— Jūs rengiate savo dailės darbų parodas Kanadoje ir Jungtinėse Valstybėse. Kaip reaguoja į Jūsų darbus parodų lankytojai — lietuviai ir kitataučiai?

— Iš lietuvių ir kitataučių parodų lankytojų tenka susilaukti daug atsiliepimų. Bendrai visi pabrėžia, kad mano darbai yra įsidėmėtini dėl jų savitumo. Esą, jie kitoki, negu visų kitų dailininkų. Kitataučių dailės kritikų atsiliepimai jų spaudoje labai palankūs. Per parodas tenka atsiskirti su daugeliu savo darbų, kurie pereina į meno kolekcijonierių rankas.

— Ar daug laiko skiriate dailės darbui?

— Gyvenava su žmona kaime, prie kuklių materialinių išteklių. Bemaž visą savo laiką pašvenčiu tapybai, akvarelei, grafikai. Turiu didelę dailės biblioteką ir vieną rinkinį senosios lietuvių tautodailės. Mėgstu dailės studijas. Nuolat darau apybraižas naujiems darbams, parenku — derinu jiems spalvas. Greit padaromų — pripuolamų ir eskyzinių darbų nemėgstu.

— Kaip seniai nusistovėjo dabartinis Jūsų kūrybinis stilius?

— Savo jaunystės laiką praleidau dėstydamas Žemės ūkio Akademijoje, Dailės Institute ir Vilniaus Dailės Akademijoje. Daugelį metų rinkau muziejams tautodailę ir parengiau sodžiaus meno leidinius. Taigi, tik nuo 1940 metų vėliausiai tapybos darbo akademinėje kryptyje. Nuo 1960 metų pasukau į dabartinį braižą.

Antanas Tamošaitis su Naujienų bendradarbiu Detroito Lietuvių namuose, prie gubernatoriui George Romney dovanoto paveikslu — akvarelės "Ukanotas ryta".

Nuotrauka Jono Urbono

— Ar daug savo asmeninių parodų esate surengęs?

— Iki 1962 m. dalyvavau su savo darbais įvairiose grupinėse parodose — Lietuvoje, Vokietijoje, Paryžiuje, New Yorke ir Kanadoje. Keletą savo asmeninių parodų (kilimų) esu surengęs Lietuvoje 1935-40 metais. Naujuoju savo tapybos braižu esu surengęs septynias parodas 1962-1966 metais Kanadoje ir Amerikoje, — universitetuose, kitataučių galerijose bei lietuvių salėse.

Su judriu, gyvu, kūrybingu Antanu Tamošaičiu pasikalbėjimą baigęs, lyg antspaudą noriu pridėti citatą iš Mindaugo Nasvyčio vertinimo, atspausdinto Detroito vykusios parodos kataloge (M. Nasvytis yra žinovas, vienoje Clevelando kolegijoje meno dalykus dėstęs, o kitoje šiuo metu rašas doktoratą apie M. K. Čiurlionio kūrybą). Štai:

“Nėra abejonės, kad A. Tamošaitis savo dailės darbuose yra pasiekęs savito individualaus stiliaus tarp šių dienų kūrėjų. Kaip kūrėjas A. Tamošaitis būtų galima prisikirti prie tų dvidešimtojo amžiaus dailininkų, kurie, kaip Chagallis ar Kandinskis, daug dėmesio kreipia į simbolizmą, ir kurių tautinė kilmė atsispindi jų darbuose. Nors savo darbų stiliumi, bei kūrybine kryptimi, Antanas Tamošaitis nepriklauso jokiai šio šimtmečio meno srovei, savo dvasia bei kompozicinėmis priemonėmis dailininkas yra įaugęs į šių dienų meno pasaulį, į kurį jis įneša savo ir savo tautos kūrybinę duoklę”.

BIZNIERIAI, KURIE GARSINASI "NAUJIENOSE" — TURI GERIAUSI. PASISEKIMĄ BIZNYJE — GARSINKIS IR TU

VENGRŲ SUKILIMO...

(Atkelta iš 2-ro psl.)

sulaukę pagalbos ir palikti apšleisti — su lygiai sau pavyzdžio neturinčiu brutalumu buvo sutriuškinti svetimos valstybės, Sovietų Sojuzo tankų.

Sustokime tylos minutei atsimindami tuos, kurie 1956 metais mirė už brangiausią žmonių gerybę — laisvę — ir pagalkokime, kokia situacija šiandien, dešimčiai metų po vengrų revoliucijos praėjus:

Iš 75,000 Vengrijos laisvės kovotojų, kurie tuomet buvo deportuoti į Sibirą, apie 50,000 vyrų, moterų ir jaunuolių — vis dar tenai tebelaikomi nežmoniškose sąlygose. Kas kelias balsų už tas gyvais išlikusias anų dienų siaubo aukas? Kas reikalauja, kad jie būtų išlaisvinti?

Vengrijos didvyriškų pastangų išsivaduoti iš tiranijos jungo sukakties proga būtų proga dažniau ir garsiau pavaizduoti pasauliui apie kitos mažos tautos — Lietuvos panašias didvyriškas pastangas, trukusias ne kelis mėnesius, bet kelis metus, nuo sovietų rusų grįžimo 1944 metais iki mažiau-siai 1956 metų... J. Pr.

SKOTIŠKAS JUOKAS

Ateina pas daktarą škotas ir iškišęs rodo liežuvį. Daktaras nustebejęs: — Kas pasidarė? Tamoštos liežuvis juodas kaip smaltas. Škotas paaiškina: — Šiandien grįždamas namo sumušiau savo whiskey bonką, na o gatvė pasirodo buvusi šviežiai išsmaluota...

CHICAGOS ŠVARIUSAUSIAS IR MODERNIŠKIAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialu.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

LENKAI AMŽINI...

(Atkelta iš 3 psl.)

Štai 1079 metais Lenkijos karalius Boleslavas Drąsusis nužudė mišias atnašaujantį Krokuvos vyskupą Stanislovą. Ar nedrąsus katalikas? Įtarus esant Rusijos šalininku, 1794. V. 9 sukilėliai Varšuvoje pakorė Vilniaus vyskupą koadjutorių Juozą Kazimierą Kasakauską, o 1794. VI. 28 už tai, kad buvo priešingas 1791. V. 3 paskelbtai lenkų konstitucijai, ten pat pakorė Vilniaus vyskupą Igną Jokūbą Masalskį. O kas gali suskaičiuoti, kiek jie pasauliečių nužudė?

Bet štai: 1830 m. lenkai sukilėliai, už simpatizavimą rusams, buvo pasmerkę pakarti kun. Pawel Straszynskį, bet nepakorė, nes jis buvo tikras lenkas ir prizadėjo savo nuodėmes atpirkti. Po kiek laiko caras Mikalojus I jį nuominavo Seinų vyskupui, o 1836. XI. 21 popėžius Grigalius XVI jį paskyrė. Tuo metu Seinų vyskupijoje buvo dvi konsistorijos: lietuviams ir Palenkijos lenkams. Straszynski, tapęs vyskupu, už gyvybės neatėmimą atsilygino: lietuviškąją konsistoriją panaikino ir įvedė vien lenkišką, lietuvių kalbą vadino avinų kalba (L. E. XXIX t. 19 psl.).

Kam teko prieš II Pas. karą pasiklausti per radiją lenkų transliuojamų pmaldų ir pamokslų, tas negirdėjo, kad sakytų "mūsų šventas katalikų tikėjimas", bet sakydavo "nasa za swęta polska wiara" (mūsų šventas lenkiškas tikėjimas). Karo metu užplūdus Lietuvą lenkų pabėgėliams, jų paklausus tikybos, atsakydavo — lenkų (polskej wiary). Todėl aiški išvada, jog lenkai jau ne katalikai, bet polskoviarai. Taip yra, nes jie tikybą visiškai sutapatino su tautybe taip, kaip JAV pilietybę su tautybe. Ir lenkam sekasi: Vatikanui jie mieli ir jų priešingi katalikybės nuostatams darbai toleruojami.

Kiek mes prikalbėjome, kiek ginėjimės dėl jau pašventintos Washingtone lietuvių koplyčios vardo, bet nieko nelaimėjome. Vyskupas V. Brizgys su keliais kunigais pasakė, kad jos vardas bus šiluvos Dievo Motinos Marijos koplyčia, ir taip pasiliko. Neįtikėtina, kad vysk. Brizgys nenorėjo koplyčią pašventinti Vilniaus Aušros Vartų vardu. Bet kuo jis kaltas, jeigu Vatikanas neleido taip daryti. Vatikanas Vilnių pripažinęs lenkams. Taip, vysk. Brizgys ir kun. Yla aiškino kitaip, bet tas aiškinimas perėjo į kontraversiją. Vyskupas yra Vatikanas dignitorius, o Vatikanas yra absoliuti monarchija; kun. Yla — Vatikanas tarnyboje, tai ar įmanoma jiems neklusėti Vatikanui ir paslaptį atidengti? Aišku, ne. Bet tą mums paslaptį atskleidė Vatikanas išleistas pašto ženklas su Jadziute ir Vilniaus

Aušros Vartais. O lenkai iš džiaugsmo netelpa kailyje. Kaip š. m. X. 1 Naujienų II d. 5 psl. parašyta, pagal Dziennik Czykagowski, prie Vatikanos esanti lenkų dail. Kazimiera Dąbrowska, kalbėdama apie Vatikanos pašto ženklus, pasakė:

— Paulius VI-sis ne tik maloniai įvertino mano projektus, bet užsakė dar vieną pareiškdamas pageidavimą, kad jame pavaizduočiau karalienę Jadvygą... Širdis man kužda, kad šventojo Tėvo pageidavimas turi ryšio su gal jau artima mūsų karalienės beatifikacija...

Taip, ir mes, lietuviai katalikai, tą jaučiame. Paskelbs Vatikanas Jadvygą šventąja ir dar pridės Lietuvos apaštalės vardą, o tu, lietuvi, turėsi pulsti ant kelių ir maldauti pasigailėjimo už įstartą prieš lenkų nedorybes žodį. Neužmirškime, kad čia tikėjimas sujungtas su politika — turėsime nusilenkti. Labai skaudu, kai taip darosi. Tačiau lietuvis katalikas turi prisiminti Jėzaus Kristaus Alyvų kalne pasakytus žodžius: "Tėve, jei nori, atimk šitą taurę šalin nuo manęs. Tačiau tebūnie ne mano valia, bet tavo" (Luko 4, 42), tuo raminkis ir pasiduok Dievo valiai.

Visi čia paskelbti daviniai rodo, kad carų kurstymas antagonizmui santykiuose su lenkais buvo nereikalingas. Tai grynai lenkų nuodėmės, už kurias jie atgailos nereikia, bet dar naujas daro, todėl ar gali lietuvis turėti lenkams gerą širdį?

Toliau Dz. Zw. parašyta:

— Šauliai yra tokie, kaip ankščiau išaiškinta. Negalima per daug greitai, be faktų patikrinimo, priimti informacijas apie jų dalyvavimą anti-lenkiškoje veikloje, bet taip pat nedera jų nepaisyti. Jei kas nors šiame reikale ką nors žinotų daugiau konkretaus — te pasidalina su redakcija savo žiniomis. Informatorių pavardžių neskelbsime. Šaulių dalyvavimo hitleriniuose nusikaltimuose ryšium su žydais ir lenkais atskleidimas vokiečių okupacijos metu, būtų svarbus įrodymas jų slepiamų karinių nusikaltimų, jiems

PAVAKARĖ, tapyba

ANTANAS TAMOŠAITIS

įvažiuojant į Jungtines Valstijas (ib.).

Iš šios citatos galima spėti, kad lenkai ruošiasi prieš lietuvius nukreiptai provokacijai. Vadinas, ateikite ir mus informuokite "konkrečiais faktais", o mes jau žinosime, kas reikia daryti. O kaip jie tuos "faktus" gauna, jau buvo minėta. Dziennik Zwiąskowy 4 puslapio viršuje kairėje pusėje iš vienos laikraščio ardeso pusės yra unijinis herbas (aras, Vytis ir angelas), o iš kitos — JAV vėliava, užtat jo leidėjai neabejotini lietuvių priešai, konstitucijos "3-go maja" sekėjai, kurie Lietuvą laiko Lenkijos provincija.

Iš viso šio aptarimo matome, kad lenkai savo gruboniškumo neatsisako — dar labiau kėsina į kaimynų žemes, todėl su jais negali būti jokios bičiulystės, o priešingai: dar

tampriau reikia jungtis su ukėrainiečiais; nors vokiečiai mums nieko gero nežada, tačiau bent pripažįsta 1938 metų turėtas vakaruose valstybės sienas, tad gal vertėtų ir su jais megsti ryšį kovai su bendru priešu.

Reikia turėti galvoje, kad lenkai jau dabar turi savo kariuomenę, todėl eventualiai įsiliepsnojus karui ir rusus stumiant į rytus, — negalima abejoti, — lenkai ne tik atsuks savo ginklus prieš rusus, bet pirmoje eilėje mesis okupuoti Lietuvą, na, paskui praves "plebiscitą" arba pradės derybas dėl susijungimo su Lenkija. — padarys tą, ką padarė sovietai.

(Pabaiga)

SKAITYK PATS IR PARAGINK
KITUS SKAITYTI
NAUJIENAS

KALĖDINĖS DOVANOS
PASIEKS GREIČIAUSIAI JŪSŲ ARTIMUOSIUS LIETUVOJE,
JEI SIŪSITĖ JAS PER
CENTRAL PARCEL SERVICE, Inc.
220 South State St., Telef. WA 2-9354
arba
2618 West 63rd St., Telef. WA 5-2466

MŪSŲ TURIMAS YPATINGAI GAUSUS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ PREKIŲ IR MŪSŲ PATARIMAI PALĖNGVINS VERTINGŲ SIUNTINIŲ SUDARYMĄ. ATSILANKYKITE PAS MUS IR VIETOJE ĮSITIKINKITE.

Mes mielai priimame ir išsiunčiame siuntinius, sudarytus iš siuntėjų nuosavų daiktų ar maisto produktų.

Per mus galite užsakyti ypatingas dovanas — automobilius, šaldytuvus, motociklus, televizorius ir kitokius daiktus bei maisto produktus.

REIKALAUKITE IŠ MŪSŲ NAUJUS KATALOGUS BEI MUITŲ ŠARŠUS.

GARANTUOTĄ SIUNTINIŲ PRISTATYMĄ ATLIEKAME JAU NET 19 METŲ.

SPAUDA PAVARČIUS IR PASKAIČIUS

Rašo L. BARTUS

Komunistai, pavergti vokiečiai ir Vakarų Vokietijos televizija

"Chicago Daily News" duoda vaizdą, kaip komunistų pavergtos Vokietijos dalies žmonės seka Vakarų Vokietijos programą ir kaip komunistai imasi televizijos bangas geležine uždan sulaukyti.

Rytų Vokietijos TV stočių komunistinės propagandos programos gyventojams įknyjusios. Jie kaip įmanydami gauda Vakarų Vokietijos stotis. Iš Vak. Vokietijos link Leipzigo važiuojant ant namų televizijos antenų stiebai vis aukštėja. Juo toliau nuo Vakarų Vokietijos — juo reikia aukštesnio antenos iškilimo, kad galėtų sekti Vakarų Vokietijos laisvų TV stočių programas.

Komunistų pavergtoje Vokietijos dalyje įstatymas nedraudžia žiūrėti laisvosios Vakarų Vokietijos TV programos. Nusikaltimas tik tada, jei televizijos ar radio žinios pasakojamos kam nors kitam, kurs jų negirdėjo; nusikaltimas ir tada — jei per radiją ar Vakarų Vokietijos TV stočių perduotas žinios diskutuojamos su kitu asmeniu, nors jis taip pat tokias žinias pats būtų girdėjęs.

Aščiau sakant, ką per televiziją iš laisvo pasaulio matei, ką per radiją girdėjai — tylėk ir su kaimynu įspūdziais nesidalyk!

Tai, mat, kokia yra "laisvė" begalinių nelaisvių komunistų priešpandoje. Ir ten dar verčiau pavergti žmonės dainuoti, jog "šalis plati, kurioje laisvai kvėpuoja žmogus"!

Rytų Vokietijoje televizijų antenų stiebai trumpės ir gal net visai pranyks, rašo "Chicago Daily News". Išleistas naujas komunistinis įstatymas: be statybos kontrolės įstaigos nevalia televizijos antenos iškelti. Vietinės komunistų TV stotis esą galima pagauti ir be lauko antenos, o jei kur susidarytų reikalingas lauko antena turėti, komunistinė statybos kontrolė įstaiga nuspręs kokia antena turi būti.

Ir, žinoma, duos leidimą pastatyti tik tokią anteną, kuri pagaus komunistinę TV stotį, bet ne laisvosios Vakarų Vokietijos.

Steigiasi kunigų unijos

"The Association of Chicago Priests", naujai įsteigta kunigų organizacija, pasiuntė sveikinimą į Kaliforniją katalikų kunigui — Rev. William H. DuBay — Santa Monica mieste atidariusiam kunigų unijos raštinę "The American Federation of Priests".

Chicagoje ir Santa Monica mieste įsteigtos profesinės kunigų organizacijos veikiančios atskirai, viena kitai nepriklauso, bet abiejų tikslas: žengti į profesinį kunigų "apsijungimą" — unijizmą — kovai už darbo sąlygas ir uždarbį.

Įstatymus nagrinėja, bet "konstituantą" aplenkė —

Nesenai išėjęs "Tėvynės Sar-

6 — NAUJIEŅOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, OCTOBER 29, 1966

gas", Lietuvos Krikščionių Demokratų Sąjungos leidžiamas politikos ir socialinių mokslų žurnalas. 1966 m. pirmas numeris, daug rašo apie Lietuvos nepriklausomybės atstatymą, netekimą ir vėl atstatymą; apie jaunimo žygius ir apie jaunimo kongresą.

"T. S." pradėtas A. Gražiūno straipsnis "Nacinė Lietuvos okupacija" — 1941 m. karo pradžia ir lietuvių sukilimas. Nagrinėja autorius įvairius "Nepriklausomos Lietuvos Laikinosios Vyriausybės" įstatymus, potvarkius bei "žodį į tautą", tačiau kažkodėl praleido, kas buvo toji 1941 metų Lietuvos nepriklausomybės atsteigimo "konstituantą", paskelbusi 1941 m. birželio 23 d. "Lietuvos nepriklausomybės atstatymo aktą"; aplenktas ir to akto tekstas, kuriame "prieš viso pasaulio tyrąją sąžinę" pasizadėta "jaunosios Lietuvos vardu entuziastingai prisidėti prie Hitlerio organizuojamos "naujosios" Europos statybos...".

Toki pažadą tautos vardu surezgė keli katalikų veikėjai, tad gal "Tėvynės Sargė" ir pabijota dabar apie jį prisiminti?

Knygų apžvalgoje Pr. P. sako, jog liaudininkų "Varpo" žurnale vienas Dr. J. Pajaujis išsireiškimas ("M. Sleževičiui sudarius koalicijoje su socialdemokratais vyriausybę, krikščionys demokratai, užuot prisiėmę normalios opozicijos vaidmenį, griebėsi destruktivinės taktikos, kuri veikia išsigimę į antidemokratinį sąmokslą") — esąs kitų suniekinimas ir M. Sleževičiaus asmenybė netampa ne kiek nei kilnesnė nei didesnė.

Be abejo, "Tėvynės Sargė" autorius prie tokios išvados priėjo ir dėl to, kad Dr. J. Pajaujis pirštu nebakstelėjo į kun. M. Krupavičiaus bučkį, duotą 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo vykdytojams.

"Aidų" dėmesys jaunimui ir seniesiems susivienijimams

Rugsėjo mėnesio "Aidų" žurnale labai daug vietos skirta jaunimo kongreso aprašymui, įspūdziams, reikšmei ir t. t.

Jaunimas Amerikoje neatsirado be senimo, tad "Aidai" neužmiršo ir susivienijimų — SLA ir LRKSA — atšventusių 80 metų gyvavimo sukaktį. Jų seimams skirta nedaug žodžių, bet reikšmingai skatinama atkreipti dėmesį į "Darbininke" išspausdintą siūlymą "eiti prie abiejų šių susivienijimų suvienijimo vienon organizacijon"...

Šitoks pranciškonų spaudos dėmesys susivienijimų sujungimui, be abejo, yra jų dėmesio vertas. Iš suvienytų susivienijimų turėtų dar gal būtų galima vieną koplyčią pamūravoti.

Gaila, jei muzikai neremia muzikologijos archyvo

Liet. Muzikologijos Archyvo vicekurator, titulą į šalį padėjęs, J. Bertulis vėl grįžo prie temos, kurią jis ne tik "Naujienose", bet ir kitoose laikraščiuose lie-

tė ne "grynai savo asmeniniu vardu", bet kaip įstaigos tituluotas pareigūnas. (Tik palarčiau titulą "vicekurator" neversti į estų kalbą).

Šį kartą (Naujienų II d., spalio 15 d.) jis korespondentus jau "be sarkazmo dujų" rašiomis vadina, kam korespondencijose neperspausdina nė to, kas koncertų programose išspausdinta...

Muzikolo žirniai kelia platesnės apimties klausimų:

Lietuvių kolonijose beveik kas šeštadienį ir sekmadienį vyksta kartais net po kelis koncertus: — kodėl laikraščiuose turėtų būti perspausdinta kas koncertų programose išspausdinta? Ar tam laikraščiai turėtų pakankamai vietos?

Muzikologijos archyvui svarbu turėti žinias apie kolonijų muzikos gyvenimą, tad: ar p. Vicekurator, nepagalvoja, jog gal trumpesnis ir tikslesnis kelias būtų, jei kas nors iš lietuvių kolonijų tiesiai pasiųstų nors po vieną koncerto programą muzikologijos archyvui?

Kodėl išėjimoje atsidūrusių muzikų nemažas skaičius, kurie Lietuvoje mokslą baigė ir valstybės stipendijomis studijas užsienyje gilinę, dingę iš lietuvių veiklos? Kodėl jie nerašo pavyzdinių koncertų recenzijų, kodėl jie nebendradarbiauja su muzikologijos archyvu, net nė koncerto programos jam nepasiūčia? (Čia pavardės neminimos, bet išjungiamas visa eilė čekigiečių recenzentų muzikų, apie muzikinę veiklą rašančių).

Kiekvienoje kolonijoje yra vargonininkas, o kai kur ir keli muzikai, daugumas jų iš naujosios ateivijos su aukštu mokslu. Kodėl jie neįaučia reikalo talkininkauti muzikos archyvui ir pasiųsti dokumentinės medžiagos, kurios pasigenda Liet. Muzikologijos Archyvo Vicekurator, ir dėl to priekabiauja prie korespondentų?

"Dirva" Liet. Muzikol. Archyvo Vice-kurator, straipsnį išspausdino pataisyta kalba ir žymiai sutrumpintą negu jis buvo "Naujienose". "Dirvoje" išbrauktas šis p. Vicekuratoriaus

M. ŠILEIKIS Senelė "Snapšatas" Ig. Dubausko

"Naujienų", "Draugo", "Dirvos" ir kt. korespondentų įvertinimas šiais "be sarkazmo dujų" žodžiais:

O tokie "recenzantai" yra tarsi Krylovo pasakėčiose minimas dresiruotas lokys, kuris, norėdamas pasitarnauti savo draugui vienuoliui, kad galėtų užmušti musę ant miegančio vienuolio kaktos, sviedė didžiulį akmenį".

"Draugas" pono Vicekurator, rašo nespausdino, tik laidotuvių "Libera" užgiedojo — kronikoje parašė, jog toks to autoriaus raštas gautas, vadinasi, iškilmingai redaktoriaus gurbe, kaip jų spaudai netinkamas, palaidotas...

Mat, korespondencija yra vienas dalykas, o muzikologijos archyvui reikalinga dokumentinė medžiaga visai kas kita. Muzikologijos archyvo tikslai remtini kiekvieno, jei jam talkininkų prireikė. Tačiau bendradarbiai ieškomi ne išdidžiū prisistatymu Krylovo pasakėčių žinojimu, bet kultūringu paaiškinimu, kokios talkos reikia. Visuomenėje yra paslaugių žmonių: jei vargonininkai ir aukšto mokslo muzikologai archyvui koncertų programą neatsiųs, rastųsi vienas kitas kolonijoje žmogus, korespondentas ar "recenzentas", kurs ateitų į talką.

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdrausimams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudos tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBU ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudos mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopu veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

Northwestern Universiteto mokslininkai nori ištirti, ar naujai išperėtas viščiukas kreipia dėmesio į vištą ar į vištos balsą. Paveiksle matome dirbtiną vištą, kuriai buvo įjungtas beveik tikros vištos balsas. Viščiukas kreipia dėmesio į balsą. Mokslininkai nustatė, kad viščiukas, neturėjęs progos pažinti savo motinos, labai priprato prie šios iškamšos, klausė josios balso.

UŽUOMINA DĖL MŪSŲ KALBOS

Bendrinė ir literatūrinė kalba. Lietuvių kalbos autoritetai. Gimnazistai ir mūsų kalba. Nuomonių reiškimas.

Dr. P. Jonikas, rašydamas apie mano knygos (Mano tautos istorija) kalbą (Naujienu spalių mėn. 8 d. numeryje) labai ryškiai išskyrė bendrinę ir literatūrinę kalbas. Tai didžiai naudinga, ir gaila, kad nebuvo pabrėžta ir išaiškinta daug anksčiau, nes jau seniai pravartu pasiskaityti visiems, o ypač tiems recenzentams, kurie, berašydami apie knygas, labai dažnai neiškentė ir neįskendžia nepademonstravę savo aukštesniojoje mokykloje įsigyto lietuvių kalbos mokėjimo, kurio nepakanka ne tik literatūrinės, bet ir bendrinės kalbos sudėtingesnėms problemoms spręsti.

Kodėl aukštesniokai išdrįso autoritetingas nuomones skelbti apie mūsų literatūrinę ir bendrinę kalbą, priežastį, tikras reikalas, esama daugybė. Joms visoms surašyti reikėtų gerokai ilgesnio straipsnio. Čia norima iškelti tik viena priežastis, kuri, galimas dalykas, turi daugiau reikšmės, negu kitos.

Vakarų pasaulyje lietuvių kalbininkų teturime vos keletą (berods, keturius), kurie visi dirba kažin kokius kitokius darbus, o savo nuomones lietuvių kalbos klausimais (kaip šį kartą dr. P. Jonikas) labai retai kada pasako kuriame nors iš mūsų laikraščių, turint galvoje ir labai retai išeinančią Gimtąją kalbą. Tuo būdu šioje srityje yra atsiradusi didelė spraga, kuriai užkimšti, t. y. šnekėti lietuvių kalbos autoriteto vardu, yra atėję veržlesnieji Lietuvoje buvę gimnazijų ar kitų aukštesniųjų mokyklų lietuvių kalbos mokytojai.

Rašas nemano, kad buvę gimnazijų lietuvių kalbos mokytojai negalėtų reikšti nuomones literatūrinės ar bendrinės kalbos klausimais. (Šiais mūsų įvairių sričių diletantizmo laikais toks manymas būtų apgailėtinas nesuipratimas). Tačiau rašas nori iškelti vieną aplinky-

bę, kuri, atrodo, labai rimtai svarstyti, ir buvusiems mokytojams ir visiems kitiems, kad nepakliūtume į lietuvių kalbos susinimo akligatvį.

Ne tik griežtieji, bet ir humanitariniai mokslai, dėstomi aukštesniosiose mokyklose, reikalingi daug griežtesnių taisyklių, negu jos taikomos aukštesniosiose mokyklose, kur galioja ne tik pažinimo, bet ir atradimo pradas, ar gyvenime, kur matomumo akiratis daug kartų padidėja. Ir tati suprantama, nes betkoks "liberalizmas" gimnazijoje labai apsunkintų pagrindinių taisyklių išmokymą. Vaizdingiau šnekant, gimnazijų mokytojai yra įpratę dėstyti lietuvių kalbą, sukaustyta dogmomis, kurių statiškumas aukštesniosiose mokyklose, literatūriniuose kūriniuose ir net bendrinėje kalboje nėra toks nepaklibinamas, kokių jį kartais norima pavaizduoti.

"Įpratimas yra antras prigimimas", ir gimnazijų mokytojai, kaip jau minėta, lietuvių kalbos autoritetą pasiėmę į savo rankas, viešai kalbėdami ir rašydami lietuvių kalbos klausimais, atrodo, dažnai užmiršta rašą ar kalbą ne gimnazistams. "Gimnazistiško" mūsų bendrinės ir literatūrinės kalbos aiškinimo žala yra didelė, nes pradžioje minėti aukštesniokai (lietuvių kalbos mokslus užbaigę su aukštesniosios mokyklos pažymėjimu, pasiskaitę ar pasiklausę savo buvusių mokytojų ar jų kolegų teigimų ir nieko nauja neatradę ir nepastebėję, manosi esą neblogesni žinovai už buvusius mokytojus ir kiekvienu pasitaikiusiu atveju nesivaržydami iš peties reiškia savo nuomones, kurios ne kartą labai arti nesąmonių.

Būtų gera, kad čia apgraibomis iškeltą mintį mūsų kalbininkai pakudentų kaip reikiant, kad mūsoji, kaip ir visos kitos, kintanti, turtėjanti, gyvenanti kalba nebūtų neprisimokėlių

stabdoma nuo natūralios pažangos.

Antanas Rūkas

\$200,000 už "dūšią"

Vienas Arizonos kalnakasys (maineris) mirdamas ir neturėdamas artimesnių giminių, paliko pagal testamentą \$200,000 tam asmeniui ar organizacijai, kas įrodys, jog yra tokia siela (vėlė, dūšia), kuri žmogui mirštant apleidžia jo kūną.

Testamento aiškintojai advokatai bando sušvelninti testamentą, aiškindami, kad pinigų galima būtų skirti vien tyrinėjimams apie sielos buvimą ar nebuvimą. Į palikimą jau atsisaukė apie tuzinas psichologinių, parapsichologinių, neurologinių ir psichiatrinų organizacijų.

PIRKITE JAV TALPYMO BONUS

SPECIALIOS

ŠVENČIŲ NUOLAIDOS AUTOMOBILIUI dovanoms į USSR.

Džiaugiamės paskelbti specialias švenčių kainas.

Atpigintos kainos jau galioja. Mes priimsime užsakymus automobilių dovanoms.

Šios kainos yra:

2101	—	VOLGA GAZ — 21 R	—	\$2,365.19
2102	—	VOLGA GAZ — 21 US	—	\$2,553.70
2103	—	MOSKVIČ 408 E	—	\$1,954.88
2103	—	MOSKVIČ 408	—	\$1,759.39
2104	—	ZAPOROZHETS — ZAZ 965A	—	\$957.60

Tos specialios kainos galioja

TIKTAI IKI 1966 M. GRUODŽIO MEN.

15 DIENOS.

Skubėkit su savo užsakymais į:

PODAROGIFTS, Inc.

220 PARK AVENUE SOUTH (corner 18th Street)

New York, N. Y. 10003. Phone 212 — 228-9547

arba per bet kurį autorizuotą atstovą ar skyrių.

KAS MATYTA — PASAKYTA

Keturi didieji istorijos įvykiai

Michelangelo papuošė pasaulį, Marksas išgąsdino pasaulį, Picasso sumodernino pasaulį, O komunistai sugriovė pasaulį.

Daugiausia ginčų ir nesutarimų meno klausimais sukėlė Picasso. Jis atskleidė labai plačias galimybes atsiriboti nuo klasicizmo, kuriant visiškai skirtingą meną, kokio ligi šiol nebuvo. Michelangelo ir jo bendralaikiai pasiliko nemirtingi dėl to, kad jie iškėlė žmogiško idealizmo grožį mene iki tokio laipsnio, kokio anksčiau nebuvo. Komunistai iš Karolio Markso idėjų padarė karikatūrą ir sugriovė demokratinę sąmonę, kuri pradėjo atbusti. Komunizmas atgaivino despotizmą, įvedė inkviziciją ir pagaliau užgrobė svetimas valstybes, įveikė skurdą. Daugiau to, komunistai vykdo tarp žmonių džiūorientaciją, net patys tarp savęs nesutaria. Komunizmas, koks yra dabar, išsigandęs savo darbo, apsitvėrė geležine tvora.

Prof. Šmakštas

PILNA APDRAUDA

Didelis sukėčius apsidraudė savo gyvybę šimtu tūkstančių dolerių ir sutartį pasirašius savo agentui: — Dėl savo gyvybės galiu dabar būti ramus. Kaip būtų gera, kad ir savo sielą galėčiau panašiai apdrausti...

Agentas išsitraukdamas iš portfelio aktų pluoštą: — "O tai yra labai lengva padaryti. Čia pat turiu prašymų formas apdraudai nuo gaisrų"...

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS SILEIKIS

MŪSŲ ESTETINĖ ATSAKOMYBĖ

Naikinama klasikinė architektūra

Praeilimi nesidomintis progresas yra didžiausias naikin- tojas klasikinio meno: muzi- kos, architektūros ir dailės. Ir koks staigus ir griežtas atsi- gręžimas prieš praeities kultū- rą buvo parodytas neseniai pa- sibaigusioje parodoje Chicagos Meno Institute, kur buvo su- rengta pramonėje naudojamų priemonių paroda.

Niekad anksčiau nebuvo taip daug kalbama ir rašoma esteti- kos temomis, kaip paskutinia- me dešimtmety, net specifiškai skaldant estetines sąvokas, bū- tent: estetinė linija, estetinė for- ma, estetinis spalvų derinys, pagaliau — estetinė dinamika! Prisiklausius tokių paskaitų, pikta darosi, kad tose kalbose yra daug fariziejškos fantazi- jos, o mažai rimtų faktų.

Moderniosios architektūros negalima neigti, kuri, kad ir kai kuriais atvejais išvesta iš geometrinio abstrakto, savo vie- toje pateisinama, bet čia jau lo- gikos reikalas, o ne estetikos. Didieji (dėžės pavidalo) dangoraižiai ne tik estetinę sąvoką sunaikina, bet ir saulę užgožia. Pasibaisėtina didumu kelia bai- mę. To pasėkoje varo iš egzis- tencijos klasikinio stiliaus pa- status, kuriuos reikėtų apsaugo- ti, kaip nepakeičiamus meno paminklus.

Architektūros kritikė Ada Louise Huxtable ne kartą New York Times kėlė balsą dėl "pa- kaitalų", atseit, perstatymo se- nųjų klasikinio stiliaus rūmų naujais, moderniais dangorai- žiais, kaskart vis aukštesniais. Toks pat pavojus gresia ir se- noms klasikinės gotikos bei ro- maninio stiliaus bažnyčioms, kurių priežiūra ir remontas šiais laikais brangiai kainuoja.

Chicagoje neseniai buvo nu-

griautas graikiškos klasikos pašto pastatas, kuris užėmė vi- šą kvartalą, kad jo vietoje būtų pastatytas modernus pabaisa. Senojo pašto ornamentai, bran- gios mozaikos ir visa estetinė išvaizda nuėjo su šukėmis... Buvo neapsaugota ir senoji Shubert teatro meno liekanos. Tai daroma dėl didelės miestų ekspansijos, technikos ir pra- monės spartaus augimo, su- prantama. Bet mažuose mies- tuose dar nėra taip baisu. Są- moningi piliečiai stengiasi iš- saugoti praeities meno brange- nybes. Klasikinio bei istorinio stiliaus pastatą paverčia muzie- jumi, jeigu jis netinka komerci- niams reikalams. Didmiesčiuo- se yra kitaip. Mūsų Chicago per paskutinius 20 metų pakei- tė "savo veidą". Illinojaus uni- versitetas per porą metų išaugo į savotišką miestą, visa buvusi lūšnynų apylinkė pavirto gražia, medeliais ir gėlėmis apsodinta apylinke. Vidurmiestis beveik visas perstatomas naujais dan- goraižiais. John Hancock dan- goraižis jau pradėtas, kuris bū- siąs per 1,000 pėdų aukštumo. Jo pagrindui reikia išgręžti 140 pėdų cilindrus iki uolos. First National banko dangoraižis vi- durmiesty taip pat bus vienas iš aukščiausių.

Bet kur mūsų estetinė atsa- komybė? Progresas viską, kas sena, naikina.

Picasso 85 metų amžiaus

1881 metais Malagoje, Spani- joje, žydų šeimoje gimė Pablo Picasso — Maria y Lopez sū- nus, spalio 25 d., didžiausias "meno revoliucionierius" mo- derniojo meno istorijoje. Jo privatus gyvenimas audringas,

PABLO PICASSO

Ši paveikslą Picasso nutapė būdamas 19 metų amžiaus.

Motina su kūdikiu

PABLO PICASSO

Gertruda Stein

Parodos ir "pasišienavimas"

Po Pirmojo Pasaulinio karo meno parodos buvo rengiamos ir nereikėjo įėjimo mokesčio mokėti. Rengėjai džiaugdavosi, kad lankytojų yra. Rengėjai retai nuostolių turėdavo. Kiek vėliau kai kurie parodų rengė- jai pradėjo už katalogą imti po 25 c.

Pas kitataučius ir dabar į pa- rodas einant nereikia įėjimo

kaip ir menas, kuris stebino dai- lininkus ir gązdino publiką. Dabar Picasso gyvena Prancū- zų Rivieroje, įsitaisęs ištaigingo- je viloje, kaip koks karalaitis. Už jo kūrinčius meno pirkliai moka po ketvirtį milijono do- lerių dar gyvam dailininkui esant. Nė vienas kitas dailininkas nesusilaukė tokios reklamo- mos, kaip Picasso. Milijoniniai tiražai knygų ir monografijų išleista apie jo kūrybą. Picasso permatė ir nujautė ateities gy- venimą. Ką jis nedarė, dabar yra paprasta ir realu. 1950 me- tais Picasso buvo apdovanotas Lenino premija ir dalyvavo tai- kos kongresuose, bet komuniz- mu jis nesidomėjo, visur kalbė- jo tiksliai apie paveikslus.

Picasso turi gerą dailės išsi- lavinimą, pradžioje sukūrė ge- rų portretų, jų tarpe Gertrude Stein (žiūr. nuotr.). Jam buvo padaryta priekaištų, kad G. Stein veidas neturįs tikro pana- šumo. Picasso atsikirto: Pa- laukite, vėliau ji taip atrodys. Iš tikrųjų; jis nesuklydo. Vė- liau Picasso pasinėrė į ekspres- singų išradimų sritis. Visas tra- dicinio meno formas griovė, taikydamas jas kubizmo ir ab- strakto sistemoms. Jis niekad savęs nepakartojė ir nesustojo vietoje. Visi laukė iš jo dar ko naujo sugalvojant. Jis ir skulp- torius, tapytojas, konstrukto- rius, architektas ir viskas, kas vaizdiniame mene yra įma- noma.

Paskutinėm savaitėm Chica- ga gavo Picasso dovaną — mo- delį, kiti vadina "pabaisą", ku- ris būsiąs pastatytas prie nau- jo dangoraižio (Civic Center) aikštėje. Šis "pabaisa" būsiąs 50 pėdų aukščio ir miestui kai- nuosias \$300,000.

mokesčio mokėti, nes žmogus yra laukiamas, kad atėjęs į pa- rodą, nusipirktų paveikslą ar ką kitą. Klįjentui juk nereikia į krautuvę einant įėjimo mokes- čio mokėti. Jeigu dailės paroda nelaikoma pasipelnijimo tiks- lu, bet grynai kultūriniais tiks- lais, tai, tada, žinoma, ir įėjimo mokesčis išlaidoms apmokėti vietoje.

Pas mus yra kitaip. Be pini- go, nė nekrust. Visi meninin- kai lupa, kiek gali iš lankytojų. Ačiū Dievui, kad dar jų turime. Rašytojai skaitytojų jau ne- turi...

Mano nuomone, į dailės paro- das kviečiant publiką nereikia lupti po dolerį nuo galvos. Kaž- koks šposininkas buvo sugalvo- jęs, kad kas kiek duos virš do- lerio,—geriau. Na jau per daug. Publikos visai galima netekti. Lankytojai mažėja. Net didieji muziejai nutarė neimti įėjimo mokesčio, išskyrus tuos atve- jus, kai būna rengiamos paro- dos iš užsienių, kai susidaro di- delės išlaidos. Komercinės me- no galerijos išsiverčia be įėjimo mokesčio.

Tiesa, dailininkas turi išlai- dų: jo darbo medžiaga brangi. Geri rėmai kainuoja beveik tiek, kiek paveikslas; salės nuoma ir t. t. Bet kuo publika kalta? Jeigu parodose nebūtų dolo- riai renkami, tai lankytojų bū- tų daugiau. Tada ir jaunimas ateitų. Dabar jaunimas į paro- das neina todėl, kad reikia už- simokėti.

Dar blogiau, kai į parodą ateina spaudos atstovai ir iš jo atlupa dolerį plius už katalogą.

Virš visko, mūsų dailininkai turėtų daugiau dėmesio kreipti į meno kultūrą, o ne kepti senti- mentalių "blynų" ir juos siū- lyti visuomenei, kaip "patrioti- nius" arba tautinius daiktus.

JAPONAI EUROPEJA

Nuo lapkričio 4 d. iki gruodžio 4 d. Chicagos Meno Institute bus Japonų moderniojo meno paroda, vad. "Festivalis". Japo- nai pamėgdžioja Europos ab- straktistus ir jų senosios tradi- cijos nyksta.